Informatie blad van
Parochie St.Werenfridus
Wervershoof

NU EN STRAKS

KERK IN DE STEIGERS ??

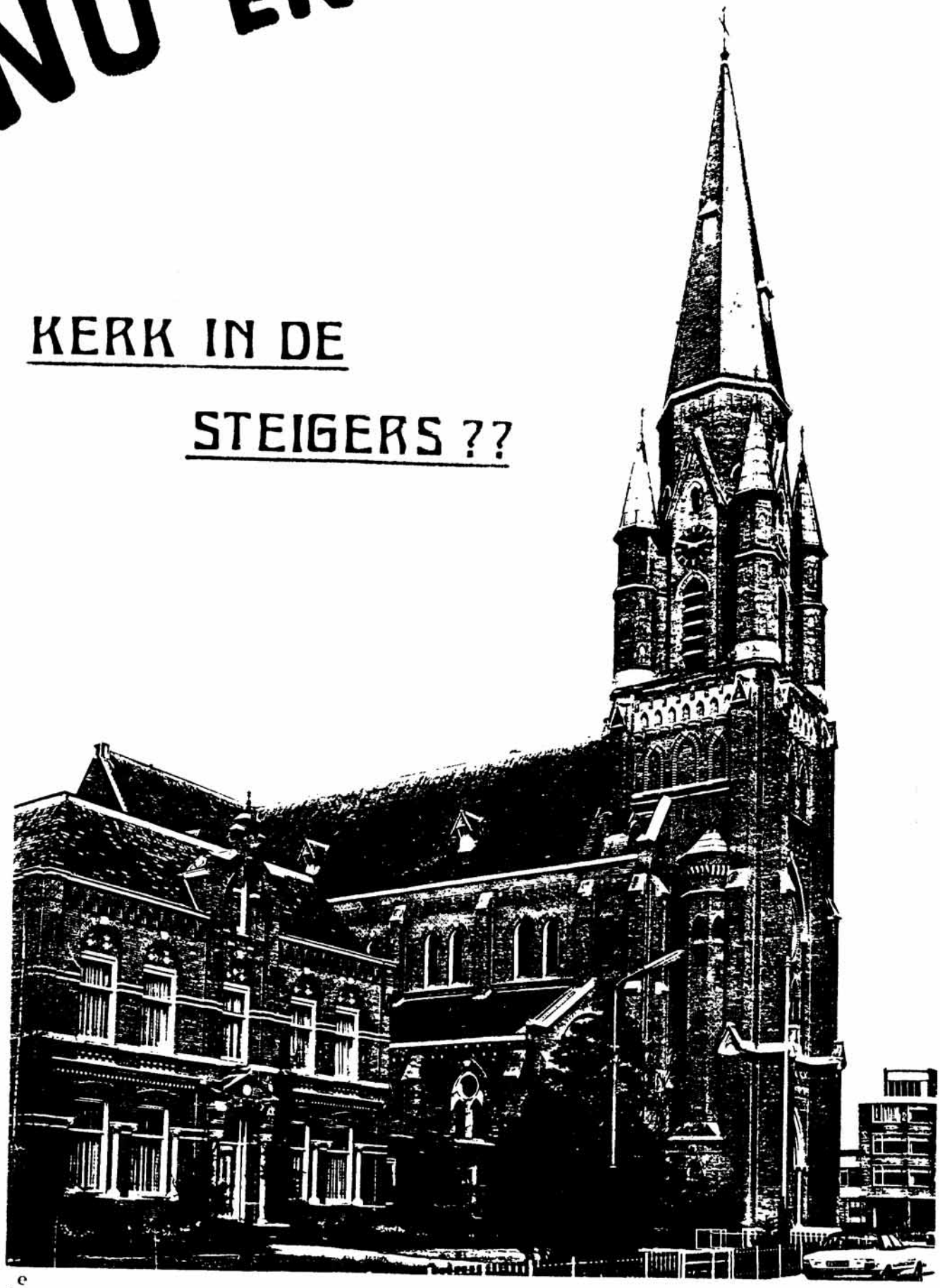

6e jaargang nummer 9, juli 1984.

REDAKTIE

Th. Breg, v. Maaselandstr. 29.
Tel: 02288 - 2609.

A. Veldman, S. Koopmanstr. 27.
Tel: 02288 - 1412.

W. Dudink, Zanddijk 9,
Tel: 02288 - 3117.

W. Nieuweboer-Goossens,
Molmhoek 14. Tel: 02288 - 3353.

Pastorie
Dorpsstraat 71, Wervershoof.
Pastores: A. Janssen
J. Suidgeest
Tel: 02288 - 1268.

Tekening voorblad: P. Kuin

Typiste: A. Breg - Manshanden.

In dit laatste nummer van de 6e jaargang, willen wij u informeren over het gezichtsbepalende monument van ons dorp, de Werenfridus Kerk.
Gezien de laatste ontwikkelingen rond de kwaliteit van onze kerk, waarover u maandelijks in ons blad, onder de rubriek "Nieuws van het parochiebestuur" kunt lezen, willen wij dit gehele nummer aan onze kerk besteden.
De bouw, de restauraties en alles wat daarmee te maken heeft gehad, proberen wij uit de doeken te doen.
Ook blikken wij vooruit op datgene wat er moet gebeuren met onze kerk, wil deze behouden blijven voor onze parochie-gemeenschap, en ons dorp.
Verder danken wij een ieder die heeft meegewerkt aan de tot standkoming van dit blad.

De redaktie.

INHOUD

Van de Redaktie blz. 2

LITURGISCHE AGENDA

Liturgische agenda met koorrooster. blz. 3

ZORGENKIND door Pastor A. Janssen. blz. 4

DE BOUW VAN DE "WERENFRIED-KERK."

De voorbereiding. blz. 5
De bouw. blz. 7

DE RESTAURATIES EN ANDERE VERBETERINGEN blz. 8

Uit het dagboek van de oud-pastores. blz. 9

KERK IN DE STEIGERS blz. 20

Brief van het Bouwbureau blz. 22
Notulen van een gesprek met de gemeente blz. 23

MONUMENTENZORG blz. 24

MONUMENTENWACHT blz. 25

GEDOOPT EN GETROUWD blz. 26

LITURGISCHE AGENDA.
Met koorrooster.

In het weekend zijn de Eucharistievieringen:
zaterdag om 19.00 uur
zondag om 9.30 uur en 11.00 uur

In de week zijn de Eucharistievieringen in de dagkerk:
dinsdag en donderdag om 9.00 uur
woensdag en vrijdag om 19.30 uur

14 - 15 juli:

zaterdag 19.00 uur: Woord Communie viering met Dameskoor
zondag 9.30 uur: Herenkoor
11.00 uur: met liederen
Pastor J. Suidgeest.

21 - 22 juli:

zaterdag 19.00 uur: met liederen
zondag 9.30 uur: Gemengd koor
11.00 uur: met liederen
Pastor A. Janssen.

28 - 29 juli:

zaterdag 19.00 uur: met liederen
zondag 9.30 uur: Herenkoor
11.00 uur: met liederen
In het bejaardenhuis zingt om 9.00 uur het Dameskoor.
Pastor A. Janssen.

4 - 5 augustus:

zaterdag 19.00 uur: Dameskoor
zondag 9.30 uur: Herenkoor
11.00 uur: met liederen
Pastor A. Janssen.

11 - 12 augustus:

zaterdag 19.00 uur: met liederen
zondag 9.30 uur: Herenkoor
11.00 uur: met liederen
Pastor J. Suidgeest.

18 - 19 augustus: Maria Tenhemelopneming.

zaterdag 19.00 uur: met liederen
zondag 9.30 uur: Gemengd koor
11.00 uur: met liederen
Pastor A. Janssen.

23 - 26 augustus:

zaterdag 19.00 uur: met liederen
zondag 9.30 uur: Woord Communie Viering met Herenkoor
11.00 uur: Woord Communie Viering met liederen
Pastor J. Suidgeest.

Verdere bijzonderheden of eventuele veranderingen kunt U steeds vinden in de wekelijkse berichtgeving in de Binding.

Onze Werenfriedkerk wordt 'n "ZORGEN - KIND", en is 't al!

Dit nummer van "Nu en Straks" is anders dan anders. Het bonte leven van de parochie, de kleuren van feest en gedenkdagen, verslagen van parochie - aktiviteiten: kortom: alles, wat onze Werenfried, met vallen en opstaan, met "ups and downs", met voldoening en zorg, tot onze Werenfried - gemeenschap maakt, moet deze keer plaats maken voor het gebouw van de kerk zelf.
"Werenfried, hoe kan ik jou ooit vergeten?". Wat hebben velen van ons dat, 9 jaar geleden, bij het 100 jarig bestaan van de kerk, gezongen, met of zonder de muzikale steun van "Los Onderdikos". En het werd van harte en gemeend gezongen. Nog steeds blijkt bij dopen, rouwen en trouwen, bij jubilea, bij de grote Christelijke feestdagen, en ook in de weekenden, dat de Werenfried 'n mooie kerk is, die velen na aan het hart ligt.
De parochiegemeenschap heeft in het verleden er ook veel voor over gehad om hun kerk te behouden. Dat is me dezer dagen nog weer eens des te duidelijker geworden. Ik heb eens terdege gesnuffeld in de verslagen en notulen van vervlogen jaren. Elders in dit nummer vindt u daar een weergave van. Dan kom je onder de indruk van de grote inzet en offerbereidheid van zovele parochianen, hetgeen onlangs nog weer eens werd bevestigd door de heer Kwakman, bisschoppelijk bouwinspecteur van het bisdom Haarlem, die - speciaal belast met de zorg voor kerken, die op de monumentenlijst staan - , de zorg van katholiek Wervershoof voor hun kerk in de loop der jaren ronduit "geweldig" noemde.

Al enkele jaren is de "toestand" van de kerk een voortdurend terugkerend agenda-punt op de vergaderingen van het kerkbestuur. De half-jaarlijkse rapporten van de Monumentenwacht maken dit noodzakelijk, maar ook: het gewoon maar eens goed kijken naar de kerk.
Het is net als met een hoog-bejaarde of ernstig zieke. Iemand, die dagelijks met hen omgaat ziet minder de teruggang dan iemand, die hen een paar jaren niet heeft gezien. Deze laatste immers konstateert duidelijker het verval, heeft duidelijker aan hem of haar veel verloren. Dat merk ik ook aan de mensen, die onze kerk na jaren weer eens bezoeken.
Ja, er moet veel gebeuren aan onze kerk, maar: wat kan er gebeuren, en wat moet er het eerst gebeuren? Vragen waar we als bestuur met verantwoordelijkheid van het bisdom, van de monumentenzorg en ook van de gemeente, over gesproken hebben. Heel intens.
Dat er iets, ja: heel veel, moet gebeuren is duidelijk, willen we onze Werenfriedkerk ook voor de toekomst behouden. En dat is onze kerk toch wel waard, dacht ik, en ik vermoed dat velen van u, kerks en onkerks, er ook zo over denken.
Niet alleen met woorden moeten we blijven zingen: "Werenfried, hoe kan ik jou ooit vergeten", maar ook met de daad, zoals zovelen vóór ons hebben gedaan, op hoop van zegen!

Dit jaar is het 35 jaar geleden, het was op 2 juli 1949, dat de kerk in een nieuwe luister weer in gebruik werd genomen na 'n jaar van grondige en kostbare restauratie.
Nog plukken wij daar de vruchten van, maar het is nu aan ons om te behouden, wat toen werd bereikt, en wat aanvankelijk ook voor onmogelijk werd gehouden.
De geschiedenis herhaalt zich, hopelijk ook de geschiedenis van: samen vol vertrouwen en geloof en met offerbereidheid, de handen ineenslaan en samen de schouders er onder! Onder onze Werenfried-kerk.
Want: hoe zouden we hem ooit kunnen vergeten?

A. Janssen Pastor.

DE BOUW VAN DE "WERENFRIED-KERK."

DE VOORBEREIDING.

Toen ongeveer in 1845 de bestaande Waterstaatskerk bouwvallig was en vooral door de aanwas van de geheel Katholieke bevolking van dit grote dorp de kerk te klein werd, besloot het toenmalig kerkbestuur een nieuwe kerk te bouwen. Het was geen alledaagse taak: de bouw van een nieuwe kerk. Het bestuur zag zich geplaatst tegenover vele vragen en problemen, die niet met een handomdraai konden worden opgelost. Wie zal de architect zijn, hoe groot moet het kerkgebouw worden; op welke plaats zal de kerk verrijzen; wat zal het gaan kosten en niet het minst, hoe kwam men aan geld.
Na vele moeizame besprekingen met het kerkbestuur werd besloten de heer Th. Asseler, bouwheer van verscheidene kerken in het bisdom Haarlem, uit te nodigen een schets van een nieuwe kerk te maken. Vervolgens de plaats, waar het kerkgebouw zou komen....uren en uren werd er vergaderd. Men kwam uiteindelijk tot de onderstaande situatie. Aan dit plan waren echter twee bezwaren verbonden. Waar moest de pastoor tijdens de bouw wonen en wat moest er gebeuren met het kerkhof, dat onmiddellijk achter de pastorie aansloot. Het eerste bezwaar kwam spoedig te vervallen, daar de St. Vincentiusvereniging haar gebouw (nu Dorpsstraat 128) als tijdelijke woning gratis aan de pastoor wilde afstaan. Enkele kleine veranderingen zouden door het kerkbestuur worden bekostigd. (ƒ 700,=).
De moeilijkheden met het kerkhof waren van ingrijpender aard. Wilde men afdoende te werk gaan, dan moest het kerkhof verlegd worden naar een geheel andere plaats nl. ten noorden van de nieuwe kerk. En ten slotte: het geld. De enige mogelijkheid was rondgaan bij de parochianen om te trachten de benodigde gelden voor de bouw in te zamelen. De beide kapelaans L. ten Brink en J. van 't Westeinde zouden met de kerkmeesters de actie ontplooien. Het motto "kerk van de grond" en wel in letterlijke zin, was toen nog onbekend.
In het najaar van 1873 kon de pastoor met trots aan het kerkbestuur mededelen, dat de actie schitterend was geslaagd. De parochianen hadden voor een bedrag van ƒ 60.000,= ingetekend over de tijd van 5 jaar.

ARCHITECT TH. ASSELER

[1]) Theodorus Asseler werd de 12e maart 1823 te Aarlanderveen geboren. Hij was één van de zeven kinderen van Bernardus Gerardus Asseler en Maria Kristina Kaag Zijn eerste opleiding als timmerman en later als opzichter ontving hij van zijn oom Theodorus Molkenboer, destijds een bekend kerkenbouwer Na diens dood vestigde hij zich als architect te Amsterdam "De Duif" was zijn eerste kerk Verder in alfabetische volgorde. Akersloot, Anna Paulowna, Bergen (N H), Boskoop, Bovenkarspel, Duivendrecht, Hansweert, Hazerswoude (Engelbewaarders), 's-Heerenhoek, Den Helder (O.L. Vrouw) Heeswijk, Hoogkarspel (Ned. Herv.), Ilpendam, Kudelstaart, Koudekerk a.d. Rijn (Michael), Nieuwveen, Roelofsarendsveen, Roosendaal (O.L. Vr. van Alt. Bijstand), Schoorl, Velp, Voorschoten, Warmenhuizen, Weesp en Wervershoof
In 1868 trad bij hem als opzichter in dienst H. Leguyt, die, o.a. de kerken in Warmenhuizen, Duivendrecht en Wervershoof voor hem uitvoerde.
Van genoemde kerken zijn minstens die van Akersloot, Bovenkarspel, Hoogkarspel, Roelofarendsveen, Schoorl en Weesp gesloopt en door nieuwe vervangen.
Asseler stierf te Amsterdam Hij is 56 jaar geworden

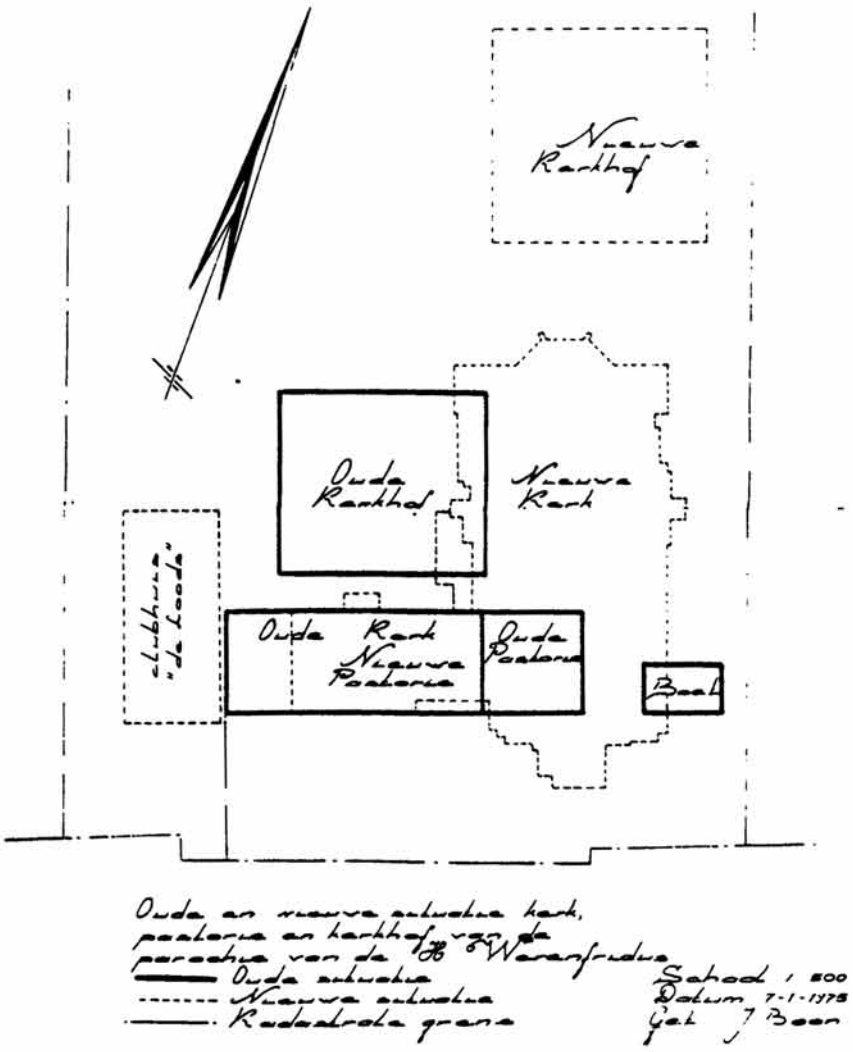

Reeds waren twee termijnen binnengekomen en tezamen met de voordelige saldo's van de laatste twee jaren was *f* 33.000,= beschikbaar. Intussen was de architect met de tekening van kerk, pastorie en kerk-hof gereed gekomen, begroot op *f* 135.190,53. Iedereen was vol bewondering voor dit fraaie ontwerp.
Een ieder was enthousiast.... behalve het bisdom. Daar was men van oordeel, dat de voorgevel van de pastorie te luxueus was en dat er drastisch bezuinigd moest worden. Architect H.J. van den Brink, adviseur van het bisdom achtte de twee rijen palen onder de torenfundering onvoldoende; deze dienden met één te worden vermeerderd. Nadat Asseler aan genoemde bezwaren was tegemoet gekomen, werd de eerste begroting verlaagd tot *f* 135.066,=.
9 Februari 1874 slotvergadering. Na ampele besprekingen van ruim 3 uur, viel het besluit, dat men met Gods hulp bouwen zou.
Op 24 maart 1874, de dag van aanbesteding waren met het kerkbestuur en de voltallige bouwcommissie, kapelaan Ten Brink die de zieke pastoor verving, de burgemeester, de architect en de inschrijvers in herberg "De Stoomwagen" van H. v.d. Wetering bijeen. De spanning was voelbaar. Er waren 7 biljetten ingekomen. De hoogste inschrijver J. Kooter te Wognum wilde het werk voor *f* 189.800,= "maken".
De laagste inschrijver was G. J. van Haar te Schoorl voor *f* 144.600,= Het was een geweldige teleurstelling. Zelfs de laagste inschrijving lag *f* 9000,= boven de begroting. Het bestuur trachtte met Van Haar te onderhandelen over verlaging van de aanneemsom, maar deze wilde noch duwen, noch trekken. Na veel moeite gelukte het eindelijk met de heer H.R. Hendriks te Oss, aannemer van de kerk te 's-Heerenhoek, die voor *f* 145.300,= had ingeschreven tot een vergelijk te komen. Het verschil werd gedeeld en voor de som van *f* 140.000,= kon met de bouw worden begonnen.

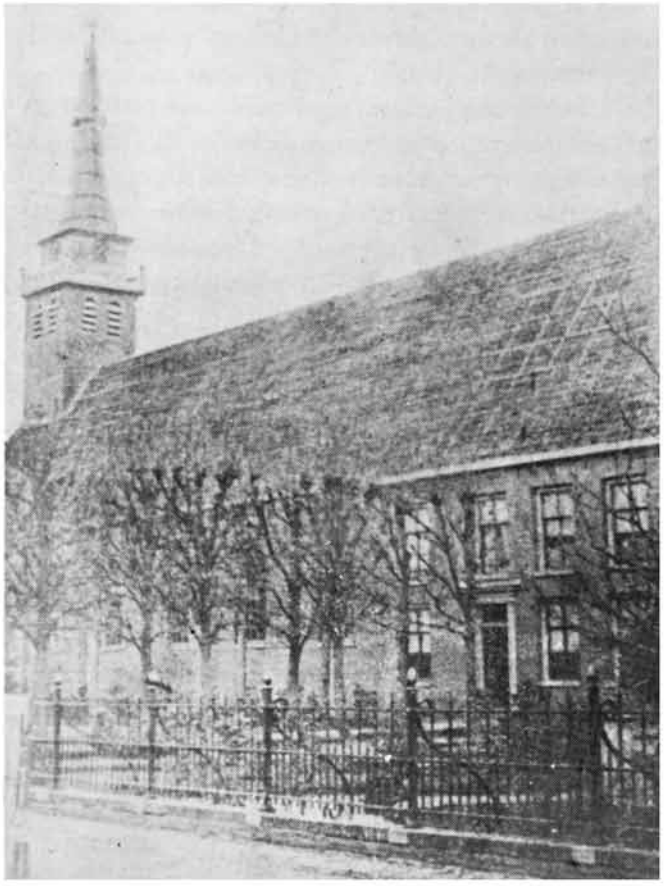

Op de foto hiernaast ziet U de oude Waterstaatskerk.
Deze kerk heeft dienst gedaan van 1805 - 1875.
Op blz. 6 kunt U zien waar de vroegere kerk gestaan heeft.

DE BOUW.

Het werk vorderde snel en 3 maanden later, 29 juni, metselde de pastoor de eerste steen in de fundamenten der kerk. Woensdag 22 juli had de plechtige eerste steenlegging plaats. De steen werd ingemetseld door Antonius Ferdinandus Ranshuysen, deken van het district Wervershoof en pastoor te Wognum, en bijgestaan door de kinderen Adrianus Slot en Anna Koopman. Pastoor Hesemans van Westwoud hield de feestrede. De lapis angularis, de hoeksteen, in iedere kerk aanwezig! Wilt u hem zien? ..... U zult tevergeefs zoeken. Waarschijnlijk is hij bij een of andere verbouwing verloren gegaan, of achter de lambrizering van tegels vakkundig weggewerkt.

Een bekend gezegde luidt: "de laatste loodjes wegen het zwaarst" , en dit gold natuurlijk ook voor onze in aanbouw zijnde kerk.
In oktober 1874 kwam de vraag naar voren: zou de kerk worden afgestucadoord en afgeschilderd, of moest dit tot later worden uitgesteld. Dit was een brandende kwestie. Was het financieel haalbaar? Daar ging het om. Bij de aanbesteding waren deze werkzaamheden om bovengenoemde reden buiten het bestek gelaten. Algemeen was men van oordeel, dat er minstens ƒ 10.000,= mee gemoeid zou zijn. Het bestuur voelde daar niets voor. Toen echter de architect er op wees, dat afgezien van het ongerief, dat een latere afwerking zou veroorzaken, de uitgaven ruim ƒ 3000,= meer zouden bedragen, omdat steigers e.d. opnieuw moesten worden aangebracht, werden zij meer toeschietelijk. Volgens het oordeel van de pastoor was een uitgave van ƒ 10.000,= nu wel verantwoord, daar de giften met ruim ƒ 12.000,= waren gestegen. Dit alles deed het bestuur besluiten, het werk te laten uitvoeren. Daarenboven had de aannemer zijn prijsopgaaf van ƒ 10.200,= tot ƒ 9800 teruggebracht.

De gehele kerk inklusief toren (56 meter hoog) is in 15 maanden gebouwd. Op woensdag 28 juli 1875 heeft de wijding van de kerk plaats gevonden door Bisschop mgr. G.P. Wilmer.

DE RESTAURATIES EN ANDERE VERBETERINGEN.

De officiële oplevering van kerk en pastorie en de finale afrekening had in november 1876 plaats en kreeg in de kerkbestuursvergadering haar beslag onder "ondubbelzinnige tevredenheid met den gunstigen afloop der sluiting van de rekening der bouw van kerk en pastorie." Maar die voorspoed en tevredenheid heeft niet kunnen verhinderen, dat al spoedig kleine, later grote gebreken vooral aan de toren zichtbaar werden en in de loop van een eeuw schatten geld zouden kosten. De zeer korte bouwperiode, 15 maanden, doet denken aan het spreekwoord "haastige spoed is zelden goed".

Tijdens een zwaar onweer in de zomer van 1880 trof de bliksem de toren. De gevolgen daarvan in het metselwerk waren van dien aard, dat er van de vier zijtorens één geheel moest worden afgebroken en opgemetseld en twee andere bijgewerkt. De schade was ernstiger dan men had gedacht. Nog vóór de winter werd het hoge karwei geklaard door Willem Weel van Andijk. In mei 1893 wordt de parochie opgeschrikt door een ongeluk: een stuk cement is van de toren afgevallen en heeft een vrouw aan het hoofd gewond. De oorzaak van dit evenement wordt zo goed mogelijk opgespoord en verholpen.
Dan blijft het een kleine 20 jaar rustig. Uiterlijk althans, want de toren werkt door, zodat men in de winter van 1911 - 1912, zelfs met het blote oog kan constateren dat de toren voorover helt.
De grote oorzaak zat hoofdzakelijk in het verzakken van de funderingen vooral van de zeer zware toren, welke het gehele gebouw tot aan het kruis uit elkander trok.
Het kerkbestuur ten einde raad , besloot in 1916 een advies te vragen aan een bekwaam architect en richtte zich daartoe tot de heer J.P. Bekkers te Amsterdam. Na een ingesteld onderzoek naar de juiste toestand der fundering van de toren, werden in 1917 onder leiding van de heer Bekkers en de heer Vlaming, om en bij de voorkant van de toren in totaal 27 houten palen lang 16 meter ingeheid. Op de palen werden eiken kespen en vloeren aangebracht en daarop tot de vereiste hoogte gemetselde penanten gebouwd, gaten door de steunberen en muren gehakt en zware ijzeren balken doorgeschoven, daarna werd alles met zorg aangegoten met sterke betonspecie. Hoe nodig deze restauratie toen reeds was, blijkt wel uit het feit dat de toren toen reeds 1,28 meter uit het lood hing, voorover gezakt en van het kerkgebouw losgescheurd. De oorzaak werd ook ontdekt: uit oude gegevens bleek, dat men voor de fundering palen van 9 meter had gebruikt die hun stuit vonden op een 9 meter diepliggende zandplaat. Maar diepere boringen toonden nu aan dat onder dit zand van 1 tot 1½ meter dikte, een slappe klei en veenlaag van wel 4 meter lag, welke de aannemer van 1874 blijkbaar niet heeft ontdekt.

In het begin der 30er jaren vielen nu en dan stukken steen vlak voor de ingang. Vlaming stelde een onderzoek in en bracht onrustbarende berichten ter tafel over ingekankerd metselwerk, verscheurde loodbekleding, vergane dakbedekking, verdere verzakking en muurscheuren ook in de kerk: kortom een alarmsituatie. Dit rapport leidde tot een veel uigebreider onderzoek samen met Ir. L. Huydts (Den Haag), waarvan de resultaten en adviezen door de ziekte van pastoor Bonnet en afwijzende meningen van parochianen grotendeels op de lange baan werden geschoven, zodat men slechts enige noodvoorzieningen aanbracht,

welke 15 jaren het enigszins hielden.....maar de toren zakte verder voorover met zijn gewicht van 2 miljoen kilo (22.000 kilo per paal.) Deskundigen begonnen te spreken over afbraak van de toren, maar daar kwamen alle parochianen tegenop: "Wij willen onze toren houden".

Uit het dagboek van de oud-pastores

4 jan 1933 Tot opzichter over de Kerkelijke gebouwen wordt aangesteld de heer P. Vlaming van Medemblik voor een minimum salaris van f 100,- per jaar. Namelijk 7% voor uit te voeren werken beneden de f 3000,- doch minstens f 100,- per jaar. Voor werken boven de f 3000,- procenten minder, volgens architekten regelen.

9 juni 1933 Besloten wordt Vrijdag e.k met den opzichter Vlaming de Kerk en pastorie in oogenschouw te nemen om te zien wat noodzakelijk moet gerepareerd worden Wat ook geschiedt Veel vraagt, ja eischt onmiddelijke herstelling, dak, goten, afvoerbuizen, riolen enz zijn erg vervaarloosd. Besloten wordt alles te samen uit te besteden en, wordt bij inschrijving gegund aan Timmerman uit Spanbroek het dakwerk, het metselwerk, het schilderen enz aan Gebr. Bakman voor te samen f 3500,- Later komt de leidekker tot de ontdekking dat in plaats van 2500 wel 5000 leien moeten worden gelegd, wat nog f 2200 meer zal kosten.

dragen. Besloten wordt met dit plan naar Haarlem te gaan, hetgeen later is geschied door den pastoor (P J. Bonnet) Dr. Smeets en Vlaming De Vicaris Generaal keurt dit plan goed en geeft als bron van dekking aan een lening en tot betaling der rente verhooging van plaatsengeld

De aanbesteding heeft plaats De laagste inschrijvers zijn Bakman en P. Groot Kosten ruim f 7000,- Aan beiden wordt het werk opgedragen.

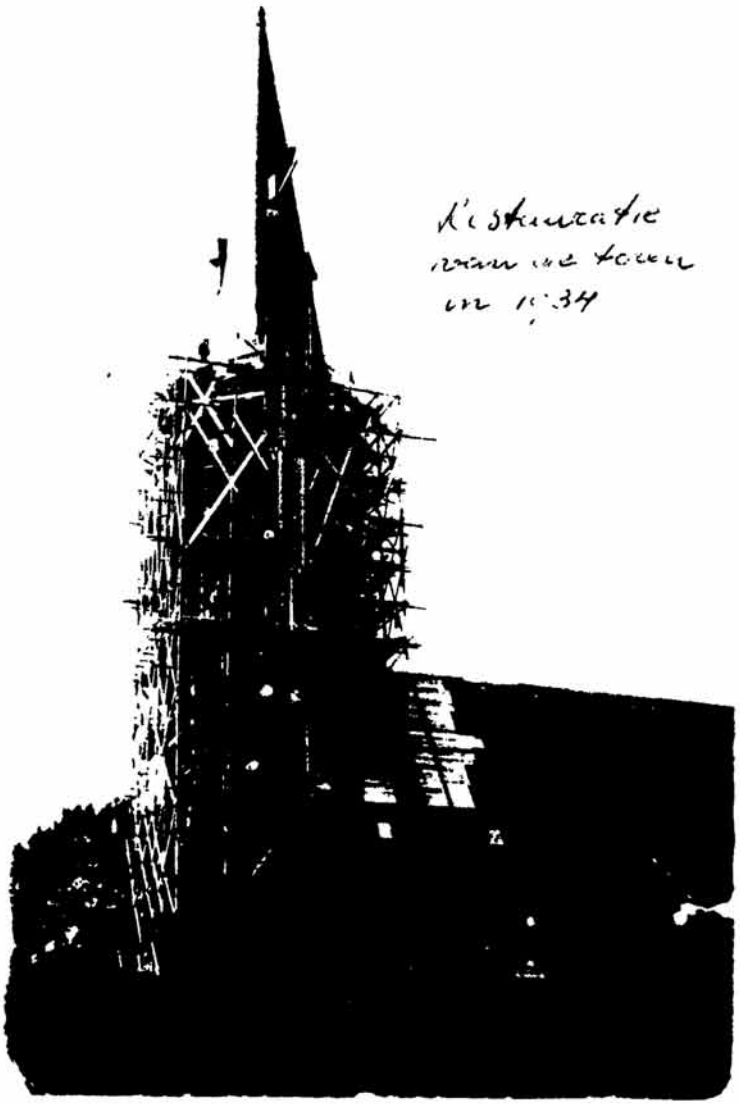

De restauratie van de toren in 1934

7 sept '34. Op een request van de ge-
meente, dus ook van het kerkbe-
stuur aan Ged. Staten om het water-
peil te verlagen, wijl de fundering
van alle andere gebouwen, dus ook
kerk en kerkgebouwen ongeveer 30 cm
droog staan, is nog geen antwoord
ontvangen Wel is een ambtenaar
bij pastoor geweest, en heeft pogen
aan te toonen, dat het peil de laat-
ste jaren verhoogd is, doch kunnen
de kerkmeesters niet aannemen,
hoe dan het droogstaan der paal-
koppen te verklaren. Gevraagt zal
worden op definitief antwoord, en
moekt dit ontkennend zijn, een
nieuwe poging te doen (zo per aan-
teekeningen pastoor Bonnet)

aug 1935. Pastoor Tieberse is pastoor
Bonnet opgevolgd. Hij schrijft
"Heiligdom in half-vervallen
toestand. Een vrij treurig beeld
vooral wat betreft de muren, pries-
terkoor, plaer en banken!"

1939 Dr. Tinsler wijst op het verval
van kerkbanken en plaer in de kerk
enz. Er is nog veel te doen. Het is
op het oogenblik niet van veel nut
er over te praten, daar de paroche-
anen kwalijk kunnen helpen!
(Crisis - oorlogsdreiging)

1940 Byzondere verduisterings maat-
-regelen moeten worden getroffen Het
blykt echter een grote moeilykheid om
deze kerk, die zoo hoog is van ramen
zonder stijgerswerk te verduisteren.

De Hoog Eerwaarde Deken tekende het als
een moedgevende mededeling dat
er in Wervershoof voordelig wordt
gewerkt, doch dat er later wel veel
nodig zal zijn om het kerkgebouw
op te knappen, in zulk een groote
kerk zal dat veel geld eischen. Doch
zolang de oorlog duurt zijn geen
herstellingen mogelijk, te meer
bij gemis aan grondstoffen (tot
zover aantekeningen van Pastoor
Pieterse)

1944
Pastoor Busch heeft zich tot doel ge-
-steld o.a. om te zorgen dat het kerk-
gebouw zo spoedig als maar mogelijk
zal blijken te voorzien van nieuwe
vloer, nieuwe banken en nieuwe
beschildering van de gehele kerk tot
één geheel. Reeds in 1943 bracht de
collecte in de kerk daarvoor gehou-
den de som op van f 5000,- die hier-
voor gereserveerd werden.

juni 1947 Architect Vlaming maakte
een beraming voor de restauratie en
en schildering van het inwendige v.d.
kerk, als ook voor een nieuwe vloer

't Eerste werd beraamd op f 72.308.12.
en de plaer op f 57711,20 Het kerkbe-
stuur ging na uitvoerige bespreking
van de verschillende posten accoord
met een dusdanige verbetering.
Alleen de toren, die de grootste oor-
zaak is van alle ellende van scheur-
-en en verzakking zal ook moeten
voorzien worden. Een voorlopige
schatting acht het bedrag hiervoor
gemoeid op een f 60 000.
De vraag is maar hoe zal het nodige
bedrag bij een komen ! De pastoor
bezoekt verschillende parochianen....

Een nieuwe kerk voor 1200 zitplaat-
-sen (!!) zonder toren, enkel en alleen
als noodgebouw kan f 700 a f 800.000
maken kosten De hoogeerw Vicaris
Generaal besliste dus dat de kerk
moest behouden blijven als ook
de toren. Het kerkbestuur stemt
daarmee in De Vicaris verwacht
half half october een opgave op welke
wijze het kerkbestuur f 250.000 zal
trachten te krijgen, en op welke wijze
rente en aflossing (deze van minste
tens f 2500,- s jaars) zal worden ver-
kregen. Mej Martha Slot bleek bereid
een aanzienlijk bedrag f 60.000) aan
de kerk te willen schenken tegen een
jaarlijkse lijfrente.

feb. 1948 De voorzitter deelde de ver-
gadering mee f 10 000 van de gemeente

te hebben gekregen voor de restauratie van den toren en f 1000- van de Boerenleenbank. Totaal beschikbare gelden f 110.000 van de f 250.000.

jan 1949 Besloten wordt de kerk licht van kleur te houden, de z.g. lijkdeuren dicht te metselen, vanwege de tocht en te zien of er rekening gehouden moet worden met 'n eventuele geluidsinstallatie en de aanleg daarvan.

mei 1949 'n Lening van f 100 000 bij de Boerenleenbank wordt aangegaan Rente 3½ %, met 'n jaarlykse aflossing van tenminste f 5000- De voorzitter, pastoor Busch, deelde mee om eventuele kritiek te voorkomen! dat hij zelf persoonlijk voor de restauratie een bijdrage van f 8000,- à f 9000,- zou schenken, zodat de extra uitgave van de verlichting, als ook het glas in lood konden worden bekostigd buiten de kerkekas om! Deze mededeling werd spontaan door de Heren met applaus begroet.

VERVOLG VAN RESTAURATIES EN ANDERE VERBETERINGEN.

Zo gauw de nieuwe pastoor A.I.M. Busch (benoemd in 1943) na de oorlog een kans zag, kregen Huydts en Vlaming de opdracht met hun diepingrijpend plan de toren definitief tot rust te brengen. Wat zij toen met aannemer Vertelman en opzichter Th. Koenders tussen april 1948 en juli 1949 hebben tot stand gebracht moet een "totale kerkherbouw" genoemd worden.
Onder de toren werden 58 de Waals pulspalen van 17 meter lengte in de grond gedrukt, en in de kerk bij de kolommen nog 40 stuks eveneens van 17 meter, terwijl er voor de voorwaartse afschuiving van de toren onder de twee voorste contreforten twee stuks steekpalen van elk 20 meter werden geplaatst. De palen varieerden van 60 tot 40 en 25 ton draagvermogen elk. Dat het indrijven der palen vooral bij de toren grote moeilijkheden opleverde en er ook angstige dagen en nachten geweest zijn behoeft wel geen betoog. Bij het indrukken der eerste palen was de toren nog ongeveer 14 cm voorover gekomen, doch toen na enkele weken meerdere steunpunten waren aangebracht trad er rust in en werd een aanvang gemaakt met het plaatsen van de nieuwe

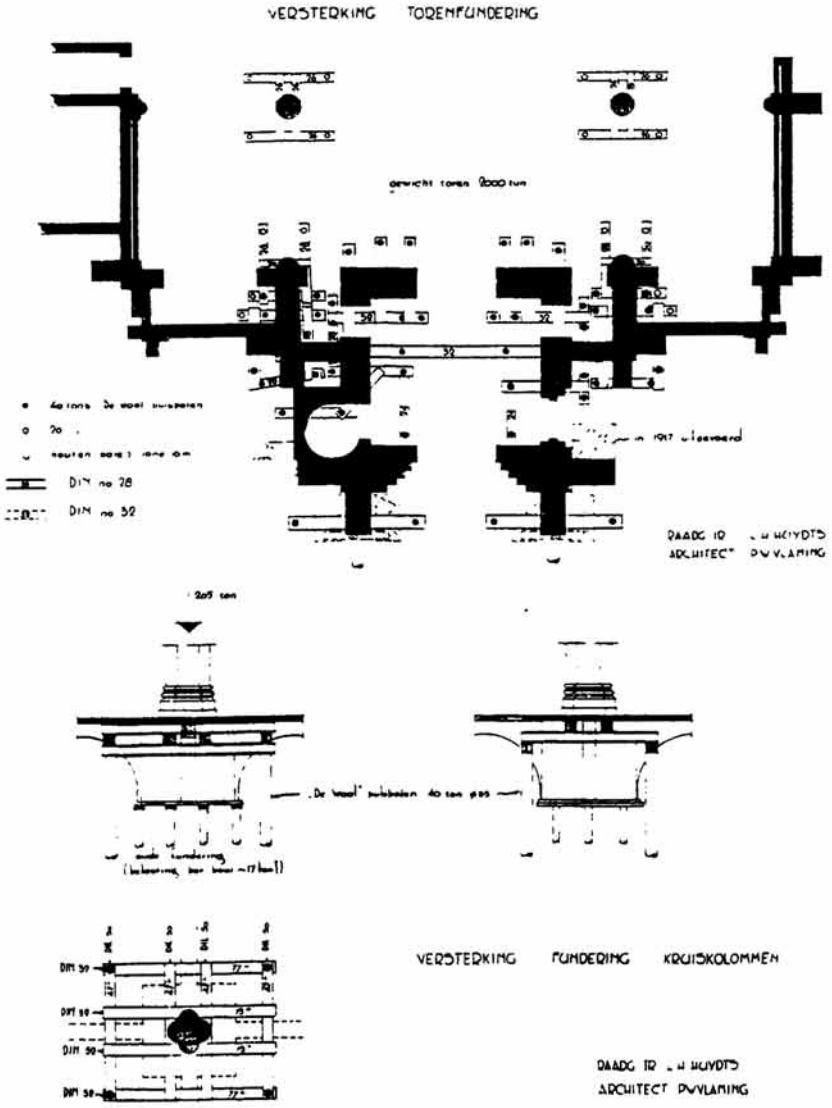

Versterking van de toren, restauratie '47-'48.

Een jaar lang was het een drukte van jewelste in de kerk.

funderingspalen aan de binnenkant van de toren. Tijdens deze werkzaamheden kwam de toren weer prompt terug, zo zelfs dat er een winst van ongeveer 18 cm gemaakt werd vergeleken met de toestand voor het aanbrengen der nieuwe fundering. In de kerk werden over de palen een dubbel frame van zware balken aangebracht kruislings onder de kolommen door. Ook dit werk moest geleidelijk geschieden, daar de kolommen voor het grootste gedeelte werden weggehakt. Daarom werden de balken stuk voor stuk aangebracht en aangegoten. Het beton moest dan eerst weer voldoende verhard zijn eer er met de andere kon worden begonnen. De stalen frames onder de kolommen dienden tevens als oplegging voor de nieuwe betonbalken onder de vloer.
Na het gereed komen van de vloer, die als een verankering om alle kolommen heengrijpt, werd begonnen met het aanbrengen van een steigerwerk binnen in de kerk om de zwaar gescheurde muren en begon te restaureren. Daar waar nodig werden de muurwerken gestut of opgevangen, de scheuren opgehakt en opnieuw in verband gemetseld. Ook de gestukadoorde gewelven in de kerk, welk stukadoorwerk op rinkellatten was aangebracht, hadden zeer veel geleden en zaten vol scheuren.
De gewelven van de zijbeuken waren zo zwaar beschadigd dat deze grotendeels zijn vernieuwd. Met gebruikmaking van de bestaande formelen zijn deze geheel in steengaas uitgevoerd. De oude glas-in-lood ramen zijn allen door nieuwe vervangen.
Na het grove werk, volgde de afwerking, die met lambrizeringen en vloeren nu nog is te zien. De donkere kleuren van kolommen en wanden van voor de restauratie, hadden plaats gemaakt voor lichte kleuren.

Zaterdag 2 juli 1949 was het uit met het krappe "noodkerken" in de oude schoollokalen. Vol verbazing keken de parochianen hun ogen uit toen zij tussen 7 en 7.30 uur 's avonds de "nieuwe" kerk binnenstroomden om dankbaar getuige te zijn van de inzegening.
Architect P.W. Vlaming uit Medemblik eindigt een artikel over onze kerk in 'Het Katholiek Bouwblad' van augustus 1950, met veel lovende woorden gericht aan de "herbouwpastoor Busch."
Resumerend kan gezegd worden dat het zeer onooglijke en verwaarloosde kerkgebouw weer tot een waardig Godshuis herschapen is, hetgeen een grote voldoening moet zijn voor de zeer energieke herder dezer parochie, die met zoveel toewijding zijn onmisbare steun aan de bouwdirectie heeft gegeven.

Pastoor Buurman, die 16-9-1961 hier kwam, bezon zich op een liturgisch en kunstzinnig verantwoorde oplossing van de rommelige situatie op het te lage priesterkoor: een afbrokkelend oud zandstenen hoofdaltaar, een los houten nood-altaar op een verhoging met veel lastige treden.
Een waardige viering van de H. Eucharistie samen met de hele gemeenschap eiste een betere en definitieve voorziening.
Met architect Overtoom (Alkmaar), die op dit punt reeds ervaring had, kwam het kerkbestuur tot een plan, dat door aannemer fa. Botman en Zn. werd uitgevoerd: de vloer werd een meter verhoogd en naar voren uitgebreid, het oude altaar afgebroken en vervangen door een (3ton zware) marmeren offertafel omgeven door een rustige ruimte voor de ontplooiing van plechtigheden.
Op de achtergrond, hoog tegen de muur, kreeg het oude missiekruis, voorheen achter in een kapel en nu ontdaan van een verflaag, een dominerende plaats.
De vloerverhoging bracht consequenties mee voor de sacristie en bijsacristie, zodat ook daar ingrijpend werk werd verricht. Toen dit alles voltooid was, moest de kerk weer stofvrij gemaakt worden.
Het voorstel van velen om dit te combineren met een nieuwe behandeling van de na 18 jaren niet meer zo blanke gewelven, muren en pilaren, vond algemene instemming, maar men schrok wel toen een steiger-bedrijf voor aan- en afvoer en opzetten *f* 18.000,= vroeg.
Een idee van de fa. Botman bracht een prachtige oplossing: huur alleen en doe verder alles zelf!
Voor dit werk, kwamen de heren G. Koomen en P. Knijn met het voorstel, dit door de leden van de L.T.B. (land en tuinbouw bond) te laten doen. Na een oproep melden zich in totaal 70 vrijwilligers die verspreid over de periode van een maand in ploegen van 4 tot 8 man per dag, hebben gewerkt. Elke dag niet meer dan 2 nieuwe, zodat de ervaring in de ploeg bleef.
Op 3 januari 1967 werd onder leiding van de heren C Glim en A. Kuin van de fa. Botman, met de bouw van de steiger begonnen. De steiger werd uiteindelijk 17 meter hoog en toen nog was het hoogste punt nog 2 meter ver. De schoonmaak ploeg kon beginnen en het werkte stimulerend, daar het van "zwart naar wit" werken was.
Schilder Rootselaar kon beginnen,en moest haast maken, daar de steiger voor 1 maand was gehuurd. Als hij dan nog in gebruik zou zijn, kostte dat *f* 1000,= extra.
Een ieder heeft zich ervoor ingezet en het karwei geklaard.
De kosten bleven door al deze vrijwilligers beperkt tot:
koffie: *f* 222,40 en verzekering *f* 513,40.

Met Pasen 1967 was alles klaar en op 25 april vierde het kerkbestuur met al die verdienstelijke "doe 't zelvers" een daverende feestavond. Deze schoonmaak-opknap-beurt was het laatste wat er aan onze kerk is gebeurd. Nu, 18 jaar later, is de kerk wederom aan een opknapbeurt toe.

R.K. KERKBESTUUR H. WERENFRIDUS
WORVERSHOOF

Worverwhoof , augustus 1967.

KOSTEN VERANDERING PRIESTERKOOR ENZ..

1. Glas in lood ramen :			
Cillekens, Westwoud	f 12045,-		
Fa.Botman,hulp glazenier	- 279,-		
Jn de Haan, idem	- 113,85		
Kerkbest.Spierdijk, huur steigers	- 510,-	f	12947,85
2. Voegen buitenmuren : fa. Botman		-	3091,80
3. Verbouwing priesterkoor :			
Fa.Botman, aannemer	f 41455,77		
Dapper en Harder, natuursteen	- 18849,50		
Fa.v.Rootselaar, schilder	- 4307,35		
Mart. de Haan,elektriciteit	- 3031,35		
J. de Haan, geluidsinstallatie	- 8104,32		
Fa.N.Laag, aankleding	- 3742,97		
Fa.P.J.Schorrar, contr. verwarming	- 909,01		
Architect Overtoom	- 10894,48		
Koffie e.d.	- 200,-	-	94793,15
4. Bestrating voor de kerk : fa. J.Ooms		-	1517,03
5. Koubilair :			
Bekn, credens	f 2140,-		
Abdij v.Egmond, kerkmeubelen	- 1831,50	-	3971,50
6. Tabernakel en kandelaars : Fa.Jorna		-	2434,50
7. Schilderkerk kerk :			
Fa.Botman, steigerwerk	f 3788,75		
Fa.v. Rootselaar, schilder	- 9550,-		
J.Dekker, koffie e.d.	- 222,40		
J.Dekker, kerkbrailoft vrijwilligers	- 921,70		
L.T.M. verzekering vrijwilligers	- 513,50	-	14996,35
8. Hypotheekkosten : notaris Heijnen		-	835,-
	TOTAAL	f	134591,08

Betaald in 1966	f 54.571,34	
" in 1967	- 30.019,74	
	f 134.591,08	

FONDS VERBOUWING

1965 : Gift (legaat)	f 1000,-		
Bollencomite	- 4000,-	f	5000,-
1966 : Bollencomite	f 7040,-		
Zusters Franciscanessen	- 5000,-		
Giften particulieren	- 2000,-		
Verkoop bomen	- 200,-	-	14240,-
1967 : Bollencomtie	f 9970,-		
Giften particulieren	- 4020,-		
Bliksemactie	- 6668,86	-	20658,86
	TOTAAL	f	39898,86

Totaal kosten	f 134.591,08
Fonds	- 39.898,86
RESTANT	f 94.692,22

KERK IN DE STEIGERS?

Dat een ingrijpende restauratie van de Werenfridus kerk echt noodzakelijk is, blijkt wel uit de woorden van de deskundigen: dhr. Kwakman, inspecteur van het bouwbureau voor het bisdom, dhr. Vlaming van het architectenbureau P.W. Vlaming en dhr. Oostenbrink, bouwdeskundige van het kerkbestuur. Samen hebben zij de volgende vragen over de zo nodige restauratie beantwoord:

1. Hoe is de algemene staat van de St. Werenfriduskerk?
2. Wat zou er allemaal moeten gebeuren om de kwaliteit goed te krijgen?
3. Wat zijn de noodzakelijke restauratiewerken?
4. Door welke instanties dient er goedkeuring te worden gevraagd?
5. Zijn er subsidiemogelijkheden en door wie worden deze uitgekeerd?
6. Door wie moeten de kosten worden gedragen en hoe groot zullen deze kosten zijn (globale richting) ?
7. In welk tijdsbestek kan elk onderdeel worden aangepakt (afhankelijk van goedkeuring) ?
8. Voor welk tijdsbestek wordt de kerk opgeknapt, alvorens er wederom groot onderhoud zal moeten worden gepleegd?

1. De algehele bouwtechnische toestand van de kerk is, voor wat betreft funderingen, konstrukties, enz. goed te noemen, met enig voorbehoud met betrekking tot de funderingen van het priesterkoor en de sakristieën.
   Deze funderingen zullen, voor hierover een definitief oordeel geveld kan worden, een nader technisch onderzoek moeten ondergaan.
   Vast staat echter, dat bij de in 1947 / 1948 uitgevoerde funderingsversterking, dit gedeelte van de kerk niet is verstevigd.

2. Diverse onderdelen van de kerk moeten echter ingrijpend gerestaureerd worden, om het gehele gebouw het predikaat "goed" te verlenen.

3. Met name het metsel- en voegwerk van de toren en de kerkgevels zijn in een dergelijke staat, dat herstel op korte termijn uitgevoerd moet worden, daar het gevaar van vallende stenen niet denkbeeldig is en men mag er niet aan denken, wat daar de gevolgen van kunnen zijn.
   Verder dienen vele van de in slechte staat verkerende afzaten en frontons van de steunberen en afwateringslijsten, die in cementwerk zijn uitgevoerd, te worden vervangen door natuursteen of schokbeton.
   De diverse ramen en glas-in-loodramen vertonen sporen van korrosie en bij een algehele restauratie, wanneer de kerk toch in de steigers staat, dient hier eveneens aandacht aan te worden geschonken.
   Alle ijzerwerken van de kruizen, zowel van de toren als van de absis en dakkapellen, alsmede de pinakels op de kleine torentjes moeten roestwerend behandeld worden.
   Het gehele leiwerk is slecht, doordat de haken verweerd zijn en binnen afzienbare tijd zal het gehele dak opnieuw gedekt moeten worden, gedeeltelijk met de oude leien en ingeboet met nieuwe.
   Zoals de situatie nu is, zal er bij elke storm meer schade zijn.
   Tenslotte zullen die gebreken, die bij een nader onderzoek aan het licht komen, al of niet urgent, moeten worden gerestaureerd.
   Het architectenbueau Vlaming zal een grondig restauratieplan opzetten, waarin alle facetten van de te verrichten werkzaamheden, met een overzicht van de gemoeide tijdsduur en budgettering belicht zullen worden.

4. Het architectenbureau zal alle goedkeuringen bij de diverse instanties via de Gemeente naar het Rijk, de Provincie en het Bisdom verzorgen. De toestemming echter m.b.t. de financiële afwikkeling zal echter door het Kerkbestuur moeten worden verzorgd.

5. Alle subsidiemogelijkheden, die er zijn, zullen onderzocht moeten worden; wellicht bestaat de mogelijkheid voor deze kerk, eventueel met andere kerken in het bisdom, gebruik te maken van de "terugploegregeling", waarbij het werk met inzet van langdurig werklozen moet worden uitgevoerd.
Voor de subsidies zal het architectenbureau aanvragen richten naar de Gemeente, Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de Provincie Noord - Holland.

6. Een beeld over de verdeling van de totale kosten, voorlopig globaal geraamd op ongeveer *f* 400[illegible].000,- is nog moeilijk te verkrijgen. Eén en ander hangt samen met de te verwachten subsidies.

7. Het tijdsbestek, waarin elk onderdeel wordt aangepakt, is eveneens afhankelijk van de ruimte van de financiën; als echter de meest noodzakelijke restauratie achter elkaar kan worden uitgevoerd, zal dit werk in een periode van 5 à 7 maanden zijn beslag kunnen hebben.

8. De onderdelen, die gerestaureerd worden, zijn na afloop in een dergelijke staat, dat met een normale afschrijvingsperiode gerekend kan worden; hetgeen betekent, dat de metselwerken, leibedekking, enz. minimaal 50 jaar geen onderhoud behoeven. Uiteraard gelden voor de schilderwerken en zinkwerken andere normen: 5 à 7 jaar en 10 jaar.

De eerste stap in de richting van de restauratie is gezet: In juni jl. is hierover een gesprek aangevraagd en gevoerd met de gemeente Wervershoof. (zie bijlagen) Of dit gesprek uiteindelijk zal leiden tot het beoogde doel: "kerk in de steigers" is nog onzeker.

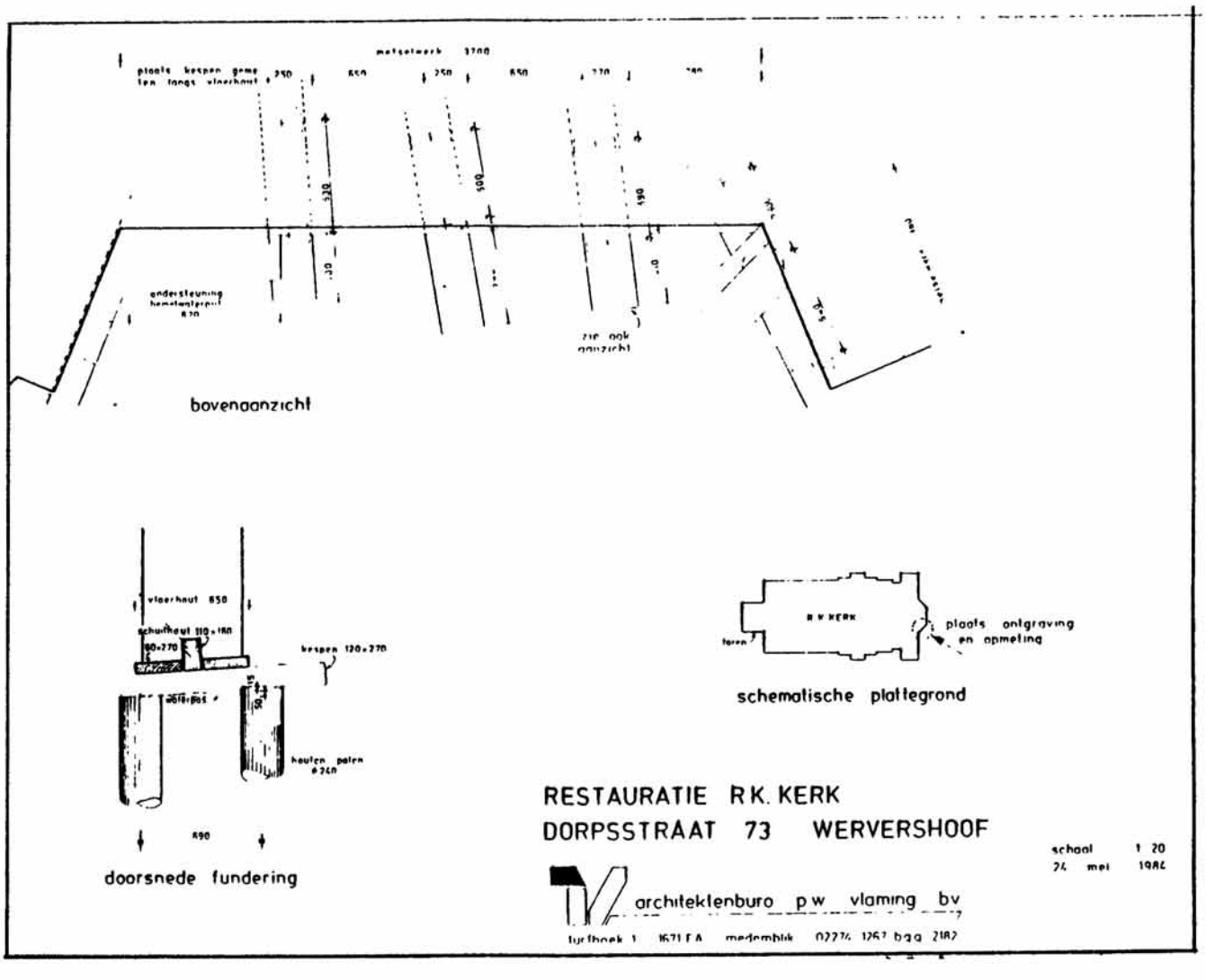

nieuwe gracht 82
posthus 6186
2001 hd haarlem
tel 023 - 31 94 50

hoofd van dienst
arch. j. m. van nes

privé - adres:
van riebeecklaan 8
2024 ah haarlem
tel 023 - 274479

bouwbureau bisdom haarlem

Haarlem, 29 mei 1984 v.n. 5718 .

Aan Burgemeester en Wethouders
van de Gemeente Wervershoof .

betreft: : restauratie St.Werenfriduskerk.

Edelachtbaar College,

In de veronderstelling dat het U bekend is,
- dat boven genoemd kerkgebouw een Beschermd Monument is,
- en dat dit kerkgebouw dringend restauratie behoeft, is ondergetekende zo vrij het volgende onder uw aandacht te brengen .

Op grond van een onlangs in werking getreden 40% subsidieregeling voor groot onderhoud aan Monument-kerken, welke regeling is ingepast in het kader van een "terugploegregeling van sociale uitkeringsgelden", is door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg aan het Bisdom Haarlem een bepaald budget ter nadere verdeling ter beschikking gesteld .

Gezien de urgentie van de werken welke aan de St.Werenfriduskerk verricht moeten worden, wordt overwogen deze werken, samen met werken aan enkele andere kerkgebouwen van ons Bisdom, in bedoeld budget in te passen.

Omdat wij veronderstellen, dat ook U prijs zult stellen op én het in stand houden van een monument in Uw gemeente én het stimuleren van de werkgelegenheid, achten wij Uw medewerking voor het regelen van enige zaken, die essentieel zijn voor het realiseren van de beoogde restauratie, onontbeerlijk .

Het betreft hier in hoofdzaak twee zaken t.w.

a. de werkorganisatie .v.m. de noodzaak van het inschakelen van langdurig werkeloze bouwvakarbeiders.

b. de financiering van de resterende 60% van de restauratiekosten .

Mede namens het kerkbestuur van de St.Werenfriduskerk stellen wij het bijzonder op prijs van U een uitnodiging tot bespreking van deze zaken te mogen ontvangen.

In verband met de nog te treffen voorbereidingen en het feit, dat de werkzaamheden nog dit jaar in uitvoering moeten komen - de regeling geldt voor 1984-'85 - hopen wij dat U in staat zult zijn ons op kort termijn te kunnen ontvangen .

Uw bericht met zeer veel belangstelling tegemoet ziend, verblijf ik,

met verschuldigde hoogachting

F.J.M. van Nes

GEMEENTE WERVERSHOOF

Verslag gesprek 15 juni 1984 over restauratie kerkgebouw en toren Werenfridus-kerk Wervershoof.

Deelnemers: de heren van Nes en Kwakman van het bouwbureau bisdom Haarlem de heren Schouten, Oostenbrink en pastor Janssen van het kerkbestuur en de heren Sijm (wethouder) en Schaminée van de gemeente Wervershoof.

De heer Sijm heet allen welkom en geeft de heer van Nes de gelegenheid om het doel van dit aangevraagde gesprek uiteen te zetten.
De heer van Nes gaat ervan uit dat men voldoende op de hoogte is van de beroerde technische staat van het metsel- en voegwerk van toren en kerk.
Reeds eerder is daartoe een verzoek om subsidie ingediend bij rijk, gemeente en provincie doch wegens ontbrekende geldmiddelen bij het rijk ligt dat verzoek er nog.
Thans doet zich de gelegenheid voor om ten behoeve van een aantal projecten in het bisdom Haarlem gebruik te maken van een zogeheten "terugploegregeling" van RVC en monumentenzorg. Voor ons bisdom komt dat neer op f 2 miljoen werk.
De projecten betreffen met name monument-kerken (landelijk is daarvoor 12 miljoen beschikbaar gesteld). Harde subsidievoorwaarden zijn: bijdrage van 40% van de kosten; uitvoering via zeker 70% langdurig werklozen die gedurende minimaal 130 dagen in dienst van een aannemer genomen moeten worden. Die eisen zijn zwaar en maken het noodzakelijk om verschillende werken/projecten te maken tot administratief één project.
Op grond daarvan zijn eisen als lokale aannemer e.d. niet bruikbaar.

Voor wat betreft de kosten en de financiering daarvan wordt gesteld dat het in 1980 ingediende plan thans beperkt terug komt. De kosten van steiger-, voeg- en metselwerk worden geraamd op f 400.000,—. Uitgegaan wordt van 40% "terugploegbijdrage" ad f 160.000,—, 30% van de gemeente (f 120.000,—) en 5 a 10% van de provincie. Het restant dient dan door de parochie(gemeenschap) te worden opgebracht.
De heer Oostenbrink vult aan dat daarenboven ook veel opknap- en verfwerk binnen voor rekening komt van de parochie.
Hij geeft een beschrijving van de slechte staat van het voeg- en metselwerk. Er is in toenemende mate sprake van losse stenen die naar beneden komen, waardoor gevaarlijke situaties gaan voor doen. Verder wordt er steeds meer schade aangericht binnen (doorslag, los pleisterwerk, scheuren etc.).
De heer Kwakman wijst erop dat ook in het technisch rapport van de rijksdienst monumentenzorg uitgesproken wordt dat restauratie een dringende noodzaak is.
Wethouder Sijm zet uiteen dat de gemeentelijke meerjarenbegroting nog onlangs is geactualiseerd. De beschikbare beperkte ruimte is gekoppeld aan tal van projecten waartoe uiteraard een bijdrage tbv toren/kerk nog niet werd gerekend. Het nu aan de orde zijnde verzoek zal dan ook qua prioriteit moeten worden afgewogen tegen andere reeds erkende zaken. Hij kan over een eventuele haalbaarheid nog geen enkele hoop geven. Deze kwestie is nog niet verder in het college aan de orde geweest. Hij heeft onlangs geconstateerd dat er nogal wat verticale scheuren zichtbaar zijn en vraagt of de thans gedachte operatie daar rekening mee heeft gehouden.
De heer Oostenbrink deelt mede dat onlangs een funderingsonderzoek is gedaan dat alleszins goed was te noemen.
De heer Schaminée wijst op de noodzaak van procedureafspraken omdat volgens de terugploegregeling nog dit jaar zal moeten worden begonnen.
De eerstvolgende raadsvergadering is pas in augustus.
Wethouder Sijm zegt dat deze kwestie spoedig in het college zal komen, waarna een stuk duidelijkheid zal zijn ontstaan over ja dan nee mogelijkheden.
Hij dankt de aanwezigen voor hun inbreng.
Pastor Janssen toonde nog een onlangs ontvangen schitterende foto van een in de steigers staande kerktoren (restauratie 1934–1935) waarvoor de gemeente toen f 10.000,— beschikbaar stelde. Hij beloofde een afdruk voor het gemeentearchief
(correctie: Dit laatst genoemde bedrag werd gegeven bij de restauratie van 1948)

MONUMENTENZORG.

Een monument is een illustratie van een stuk geschiedenis.
Wanneer is dat begonnen, Monumentenzorg? Ook vroeger waren er al mensen die zich bezorgd maakten over historische gebouwen. Zij verenigden zich vaak in genootschappen en stichtingen (zoals de Stichting Stad Hoorn). Restauraties werden dan ook veel uitgevoerd door de eigenaar zelf.
In 1870 was Jhr. van Stuers een van de voorvechters om iets aan het slopen en verval van oude gebouwen te doen en hij zorgde er dan mede voor, dat in 1875 de Monumentenzorg werd opgericht, om te zorgen voor waardevolle bouwkunst. Erg veel invloed had men toen nog niet.
Vlak voor de eeuwwisseling werd door de Kon. Ned. Oudh. Bond begonnen met een inventarisatie van alle nog bestaande monumenten. Napoleon was hier in 1810 ook even mee begonnen, maar door zijn korte ambtsperiode kwam hier niet veel van terecht.
In 1903 werd er een Rijkscommissie ingesteld, die na de eerste Wereldoorlog werd gesplitst in:

A. Inventarisatie en Beschrijving.
   Men is weer begonnen met het samenstellen van een voorlopige monumentenlijst en tegelijkertijd met het meer gedetailleerd beschrijven en fotograveren van deze monumenten om zo een definitieve lijst samen te stellen. Dit duurde zo'n 30 jaar.
B. Onderhoud en restauratie.
   Dit gaat vooral bij restauratie hand in hand met het beschrijven van bouwstijl en constructie omdat vaak tijdens het werk sommige dingen duidelijk worden.

Bij het restaureren moet je altijd kiezen tussen het terugbrengen in de oorspronkelijke staat of de later bijgevoegde elementen ook restaureren. Het is tegenwoordig ook moeilijker door de steeds groter wordende kennis en de nieuwe technieken die men kent. Voordat men met een restauratie begint probeert men zoveel mogelijk over het gebouw te weten te komen.
Ook wordt de laatste jaren vaak een opgraving gedaan om te kijken, hoe het met de fundering staat, wat ook bij onze kerk is gebeurd.
Het is vaak het bekijken van de technische, organisatorische en financiële mogelijkheden en deze tegen elkaar afwegen.
Als een gebouw onder Monumentenzorg valt, betekent dat niet dat Monumentenzorg eigenaar wordt, of de gehele restauratie voor zijn rekening neemt. De eigenaar beslist over de restauratie en kan daar eventueel subsidie voor krijgen, die van allerlei factoren afhankelijk is.
Sinds er in 1961 een Monumentenwet is moet de eigenaar zich aan een aantal regels houden; om voor subsidie in aanmerking te komen en om het gebouw in deze vorm voor het nageslacht te bewaren.
In die regels staat onder andere dat het gebouw niet beschadigd of vernield mag worden, afgebroken of verplaatst mag worden of zo gebruikt wordt dat het in gevaar wordt gebracht. Voor iedere verbouwing die niet onder normaal onderhoud valt, moet er een vergunning worden aangevraagd bij de Minister. Die beslist of het noodzakelijk is en of het monument er geen schade van ondervindt. Dat betekent dat er aan de vergunning soms voorwaarden zijn verbonden. Omdat een verbouwing daardoor soms veel geld extra gaat kosten, geeft de Minister subsidie.
Zo werken eigenaar en overheid samen, om zo goed mogelijk voor onze monumenten te zorgen.

MONUMENTENWACHT.

In april 1973 is de stichting Monumentenwacht Nederland opgericht, die weer onderverdeeld is in Regionale stichtingen, met als doel het verval van historische bouwwerken te voorkomen door het nemen en bevorderen van preventieve maatregelen zonder winst na te streven! Je kunt je als eigenaar van een monument op de Monumentenwacht abonneren voor *f* 75,= per jaar plus de kosten van mensen en materiaal. Door het uitvoeren van kleine reparaties, zoals een losse lei vastmaken of een afvoer schoonmaken, worden grotere herstelwerkzaamheden vaak voorkomen en wordt de eigenaar voor hoge onkosten behoed.
De Stichting heeft een aantal mensen in dienst die ieder half jaar een inspectie uitvoeren bij de aangesloten monumenten. Ze hebben hiervoor dan ook een speciale bus met al het benodigde materiaal en gereedschap aan boord.
De monumenten worden in vijf categorieën verdeeld nl. Kerken 99 (687), Torens 8 (166), Kastelen - (60), Molens - (67) en Overige gebouwen 45 (551). Totaal 152 (1531). 99 Is het aantal in Noord - Holland, (687) het aantal landelijk. Dit zijn wel cijfers uit 1978 en sindsdien is het aantal aangesloten monumenten sterk gestegen.
Uit de rapporten die de Monumentenwacht over onze kerk heeft gemaakt hebben we een uittreksel gemaakt. Hieruit blijkt dat de toestand van de kerk sinds 1978 sterk achteruitgaat, ook omdat alle aanbevolen onderhoud, achterwege is gebleven door de slechte financiële positie.
Het rapport bestaat uit zes onderdelen:

1. Daken. Het dak verkeert in goede staat. Zo nu en dan zijn er een paar leien vervangen en in het laatste rapport wordt er vermeld dat de kapconstruktie door spanning uit elkaar wordt getrokken.
2. Goten. Bij iedere inspectie worden goten en afvoer schoongemaakt. In 1980 staat dat lood op een aantal plaatsen is ingescheurd, waardoor de onderliggende muurplaten gaan rotten. Eind 1982 wordt een dringende oproep gedaan om de lekken door een loodgieter te laten dichten, welke in 1983 wordt herhaald.
3. Muurwerken. 1978, Slecht stucwerk. Voegwerk van muren en toren onvoldoende en een aantal bomen groeit te dicht bij de kerk. Dit verergert en in 1980 moeten loszittende stenen worden verwijderd en steunberen nagekeken. Dit alles is nu nog steeds zo.
4. Glas- en schilderwerk. Dit begint met onvoldoende, wordt dringend, zeer dringend en nu sterk verwaarloosd, al is in 1983 de voordeur gelakt.
5. Staalwerk en bliksemafleider. Klimijzers, ijzeren ramen en ophanging luidklok roestig, 1979 zeer verroest, 1981 veel verroeste onderdelen, 1982 zwaar verroest. Ook de bliksemafleider hangt al sinds 1980 los langs spits en muur.
6. Diversen. 1979, Houtworm in toren en gewelf en vogelnesten aanwezig. Tegen het laatste wordt gaas voor de vliegopeningen gespannen. In 1983 loszittende stenen boven de ingang verwijderd en gewezen op het gevaar van verergering.

Zoals u ziet wordt de toestand steeds erger, of beter gezegd, restauratie steeds noodzakelijker.

gedoopt en getrouwd

GEDOOPT

Linda Catherina Elisabeth, dochter van Koos Visje en Afra Haring, Floralaan 67.

Johannes Wilhelmus Petrus (Jan Willem), zoon van Bert Smit en Marian Hendriks, Dorpsstr. 173.

Daniël Rudolf Jacobus, zoon van Kees Kaag en Trees Vendel, Bulledik 12.

Paul, zoon van Sjaak Hendriks en Annet Mol, Koggestraat 24.

Sjoerd, zoon van Roel van Dekken en Ans Haakman, Neuvel 7.

Sander Petrus Johannes, zoon van Klaas Koomen en Anneke Grent, Liederik 7.

Paulus Petrus Nicolaas, zoon van Jan Roozendaal en Karin de Boer, Europasingel 52.

Danny Johannes, zoon van Sjaak Bakker en Tiny Oud, Van Maaselandstr. 42.

Simon Johannes Sebastiaan, (Bas), zoon van Jos Steltenpool en Els Knol, Molmhoek 13.

Anna Elisabeth Maria, (Annette), dochter van Koos Swart en José Vertelman, Harmanszoonplantsoen 25.

GETROUWD.

Sjaak de Haan en Karin Stroet.
Jos Smit en Tiny van As.
Cor Pronk en Els Botman.
Raymundus Maria van den Toom en Belinda Anna Margaretha Maria Soer.
Johan Heere-Gnade en Ina Haakman.
Martin Klaasen en Marion Brouwer.
Piet Meester en Joke Komen.

12½ JAAR

P. Schoorl en B. Schoorl-Laan
J. Steltenpool en U. Steltenpool-Koortens.
K. Ooyevaar en V. Ooyevaar-Groot

25 JAAR

A. Goossens en R. Goossens-Ootes

40 JAAR

S. Schouten en M. Schouten-Karsten

45 JAAR

C. Mol en . Mol-Smit.

inleverdatum kopie voor de volgende uitgave, 31 augustus